

LAKKOAAPINEN 2022

Ohjeita lehdistön työehtoneuvottelujen tukemiseen ja valmistautumiseen mahdollisen työtaistelun varalta

Sisältö:

Miksi Lakkoaapinen?	4
Työtaistelulla on tavoite	4
Miten työtaisteluun päädytään	4
Neuvotteluesitys syntyy järjestökäsittelyssä	
Neuvottelutuloksen saavuttaminen	
Jäsenäänestys	
Jos neuvottelutulosta ei synny – lakkovaroitus	
Kahden viikon määräaika	
Sovittelu tähtää sovintoesitykseen	
Laillinen ja laitton työtaistelu	5
Työsulku	
Lakkorajat	6
Neuvottelu- ja lakkotiedotus	6
Tiedotus yleisölle	
Tiedotus jäsenille	
Lakon organisaatio	7
Keskuslakkotoimikunnan tehtävät	7
Yhdistysten ja piirilakkotoimikuntien tehtävät	7
Piirilakkotoimikunta vastaa yhteyksistä	
Säännöllinen raportointi	
Yhteystietolistojen keräys	
Jäsenlistojen tarkistus	
Taloudellinen varautuminen	
Kokoontumistilat	
Jäsentilaisuudet	
Toimitusosastojen lakkotoimikuntien tehtävät	9
Lakkoon ryhtyminen työpaikalla	
Jäsenten oikeudet ja velvollisuudet lakossa	10
Työsuhde on turvattu	
Lakonalainen työ on kielletty – kaikilta	
Työnantajan tavarat jätetään, omat otetaan mukaan	
Palkkaa ei makseta	
Lomat eivät kerry	

Sairauslomat ja perhevapaat
Rästivapaat pidetään loppuun
Koulutukseen osallistuminen
Freelancerit
Opiskelijajäsenet
Osa-aikatyöntekijät ja eläkeläiset
Kertausharjoitukset
Työttömyysturva
Työmatkat ja työskentely ulkomailla
Työnteosta muille välineille

Lakkoavustukset	12
Lakkovahdit ja huoltajat	13
Lakon lopettaminen	13
Lakko päättyy lopettamissopimuksella	
Lakon jälkeen	14

MIKSI LAKKOAAPINEN?

Tämä Lakkoaapinen on tarkoitettu kohottamaan osaltaan järjestövalmiutta työehtosopimusneuvottelujen tukemiseksi. Vastuulliseen työmarkkinatoimintaan kuuluu, että myös lakkoon on varauduttava etukäteen jokaisella neuvottelukierroksella.

Aapinen on suunnattu erityisesti aktiivijäsenille, jotka kantavat keskeisen vastuun mahdollisen työtaistelun onnistumisesta. Työtaisteluun jouduttaessa aapisesta on hyötyä jokaiselle, jota asia koskee. Aapisen ohjeet soveltuvat pääpiirteissään lehdistön lisäksi muillekin Journalistiliiton sopimusaloille.

TYÖTAISTELULLA ON TAVOITE

Työtaistelu on työntekijän lainsäädännössä taattu oikeus puolustaa ja valvoa etujaan. Työtaistelu on tarkasti suunniteltu toimi, jolla tavoitellaan etukäteen määriteltyjä tavoitteita.

Nämä tavoitteet muotoutuvat järjestökäsittelyssä. Samoin järjestökäsittelyssä päätetään, milloin tavoitteista on saavutettu niin suuri osa, että lakko kannattaa lopettaa. Jo lakkoon ryhdyttäessä järjestöllä on oltava käsitys siitä, että lakko lopetetaan oikeaan aikaan ja oikealla tavalla.

MITEN TYÖTAISTELUUN PÄÄDYTÄÄN?

Neuvotteluesitys syntyy järjestökäsittelyssä

Suomen Journalistiliitto (SJL) valmistautuu työehtoneuvotteluihin pyytämällä toimitusosastoilta, jäsenyhdistyksiltä ja pääluottamusmiehiltä ehdotuksia neuvottelutavoitteiksi. Ehdotukset muotoutuvat neuvotteluesitykseksi kunkin sopimusalan neuvottelukunnan ja liiton hallituksen käsittelyssä. Myös valtuusto käsittelee tavoitteita.

Journalistiliitto esittää varsinaisen tes-vaatimuksensa vasta neuvottelujen alettua.

Liiton hallitus nimeää neuvottelukunnat kullekin sopimusalalle erikseen. Lehdistön sopimuksen osalta neuvottelukuntaan kuuluu hallituksen jäseniä ja kokeneita luottamusmiehiä. Neuvottelukunnan tehtävä on keskittyä neuvotteluihin. Työtaisteluun valmistautumisesta huolehtivat muut.

Neuvottelutuloksen saavuttaminen

Työehtoneuvottelut johtavat yleensä neuvottelutulokseen. Tällöin liittojen edustajat saavuttavat neuvottelupöydässä yksimielisyyden uuden työehtosopimuksen sisällöstä ja palkkaratkaisusta. Sopimukseksi neuvottelutulos muuttuu, kun se hyväksytään järjestökäsittelyssä.

Neuvottelutuloksen käsittelee ensin SJL:n hallitus, joka tekee esityksen valtuustolle sen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Valtuustolla on lopullinen päätösvalta, jonka se tosin voi halutessaan siirtää hallitukselle.

Jäsenäänestys

Hallitus voi jo ennen valtuustokäsittelyä alistaa neuvottelutuloksen jäsenäänestykseen. Myös valtuusto voi päättää jäsenäänestyksen toimeenpanosta. Siihen saavat osallistua kaikki liiton jäsenet, joita kyseinen työehtosopimus koskee. Äänestys on neuvoa-antava. Äänestystuloksen selvittyä hallitus tekee esityksen ja valtuusto päättää – jos ei siirrä päätösvaltaa hallitukselle.

Jos neuvottelutulosta ei synny – lakkovaroitus

On mahdollista, että neuvotteluissa ei saavuteta yhteisymmärrystä eikä neuvottelutulosta siis synny. Jos neuvottelut uhkaavat juuttua paikalleen, työntekijäpuoli joutuu yleensä katkaisemaan neuvottelut ja jättämään lakkovaroituksen.

Liiton hallitus tai valtuusto voivat myös joko jäsenäänestyksen jälkeen tai ilman sitä hylätä syntyneen neuvottelutuloksen. Samalla päätetään lakkovaroituksen antamisesta.

Kahden viikon määräaika

Työriitojen sovittelulain mukaiseen työtaisteluun voidaan ryhtyä aikaisintaan kahden viikon kuluttua siitä, kun lakkovaroitus on jätetty valtakunnansovittelijan toimistoon ja vastapuolelle. Varoitus voidaan jättää vasta, kun neuvottelut on katkaistu tuloksettomina ja työriita on syntynyt. Aina on siis ensin neuvoteltava.

Sovittelulaki edellyttää lakkovaroitukselta tarkkaa muotoa. Siinä on ilmoitettava täsmällisesti lakon alkamisaika, laajuus ja lakkorajat.

Sosiaali- ja terveysministeriö voi siirtää lakon alkamista kerran, enintään 14 päivällä. Siirto on mahdollinen, mikäli työtaistelun katsotaan kohdistuvan yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin tai vahingoittavan huomattavasti yleistä etua ja mikäli lisäajan katsotaan olevan tarpeen sovinnon aikaansaamiseksi. SJL:n lakoissa siirtoa ei ole tähän asti käytetty.

Sovittelu tähtää sovintoesitykseen

Kun valtakunnansovittelija on saanut lakkovaroituksen, hän käynnistää sovittelun, johon on pakko osallistua. Hän kutsuu liittojen edustajat neuvotteluun. Jos neuvottelussa edistytään, valtakunnansovittelija tekee sovintoesityksen. Jos edellytyksiä sovintoon ei hänen harkintansa mukaan ole, hän ei tee esitystä.

Osapuolten on määräaikaan mennessä joko hylättävä tai hyväksyttävä sovintoesitys sellaisenaan. Se käsitellään SJL:ssä samalla tavalla kuin neuvottelutulos eli lopullinen päätösvalta on valtuustolla. Sovintoesityksen voi myös lähettää jäsenäänestykseen, mikä merkitsee lakon siirtymistä.

LAILLINEN JA LAITON TYÖTAISTELU

Työtaistelu on laillinen jos:

- Työehtosopimus on lakannut olemasta voimassa ja vallitsee sopimukseton tila. Työrauhavelvoitetta ei sen jälkeen ole.
- Lakkorajat on määritetty.
- Työtaistelua koskevat ilmoitusvelvollisuudet on hoidettu (14 päivän määräaika).

Laillinen työtaistelu voi koskea joko koko sopimusalaa tai vain osaa sopimusalan yrityksistä. Lakko voi olla porrastettu eli se laajenee vaiheittain etukäteen ilmoitetun aikataulun mukaisesti, mikäli sopimukseen ei päästä. Lakko voi myös kohdistua ainoastaan tiettyihin työtehtäviin. Laillinen työtaistelu voidaan toteuttaa myös muilla toimilla, joita ovat esimerkiksi ylityökielto ja hakusaarto.

Laittomia ovat työtaistelutoimet, jotka pannaan toimeen työehtosopimusten ollessa voimassa.

Yleensä työmarkkinoilla ovat sallittuja myös sopimusten voimassa ollessa toteutetut tukityötaistelut, joilla tuetaan ulkopuolista konfliktin osapuolta eikä vaikuteta omiin työehtoihin, samoin kuin mielenosoitustyötaistelut, joilla painostetaan ulkopuolista tahoa (esimerkiksi maan hallitusta, eduskuntaa tai vaikkapa Euroopan Unionia).

Poikkeuksena lehdistön sopimuksessa on kuitenkin absoluuttinen työrauhavelvoite. Sen mukaan kaikki työtaistelutoimenpiteet, myös sympatia- ja mielenosoitustyötaistelut, ovat kiellettyjä sopimuksen ollessa voimassa.

Jos työehtosopimuksen voimassa ollessa toimeenpantu työtaistelu on laitton, siitä voidaan tuomita hyvityssakkoja liitolle ja jäsenyhdistyksille – ei kuitenkaan koskaan yksittäiselle jäsenelle. SJL on viime vuosikymmeninä maksanut hyvityssakkoja joitakin kymmeniä tuhansia euroja. Kyse on ollut muun muassa toimituksien ulosmarsseista.

Työsulku

Työnantajapuolen työtaistelukeinoista yleisin on työsulku. Se tarkoittaa, että työnteko ja palkanmaksu loppuvat sulkuun asetetussa yrityksessä. Työsulku käytetään muun muassa vastatoimena porrastetulle lakolle. Suomessa työnantajapuoli on turvautunut työsulkuun melko usein, joten siihen on etukäteen varauduttava.

Sulun kuten lakonkin toimeenpano edellyttää työriitojen sovittelulain mukaista ilmoitusmenettelyä eli sulusta on ilmoitettava kaksi viikkoa ennen sen alkamista.

LAKKORAJAT

Lakkoon asetetaan työ, jota SJL:n jäsenet normaalioloissa tekevät. Sen tekeminen on lakon aikana kielletty. Tätä työtä eivät saa ottaa tehdäkseen myöskään ketkään muut. Se pyritään varmistamaan etukäteen SJL:n ja muiden ammattiliittojen sopimuksilla.

Lakkorajat määrittelee liiton hallitus jo siinä vaiheessa, kun työtaisteluvaroitus annetaan.

Perinteisesti lakkorajat on asetettu niin, että koko väline (lehti, kanava, yksikkö tms.) kerrallaan asetetaan lakkoon. Tällöin työntekijät lakon alkaessa lopettavat työnteon ja poistuvat viivyttämättä työpaikalta. Lakonalaista työtä ei tehdä missään muuallakaan, kuten kotona.

Lakko voi myös laajentua useassa erässä tai lakossa olevat välineet voivat vaihdella esimerkiksi vuoroviikoin.

Lakkorajat voidaan asettaa toisinkin. Silloin lakon ulkopuolelle rajattua työtä jatketaan normaalisti.

Lakon alkamisen jälkeen lakkorajoja saa tulkita ainoastaan keskuslakkotoimikunta.

Lakkorajat eivät kohtele liiton jäseniä tasapuolisesti. Todennäköisesti jotkut jäsenet kärsivät lakosta enemmän kuin toiset. Räsitystä yritetään tarpeen tullen jakaa muun muassa ylimääräisin jäsenmaksuin lakon ulkopuolelle rajatuille, mutta täydelliseen tasapuolisuuteen ei voida päästä.

NEUVOTTELU- JA LAKKOTIEDOTUS

Liiton kaikilla tasoilla on varauduttava siihen, että työtaistelu saa osakseen myös voimakasta kritiikkiä.

Tiedotus yleisölle

Tiedotus suunnataan hieman eri tavoin omille jäsenille ja yleisölle. Liitto keskittää yleisölle suunnatun tiedotuksen niin, että työtaistelu saa ”kasvot”.

Muiden liittojen kokemukset osoittavat, että mielenkiinto lakkoon on suurempaa pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Tilanteeseen tuo oman vivahteensa se, että lakosta uutisoivat todennäköisesti ennestään tutut naapurivälineen journalistit.

Paikallinen tiedotus ei saa olla ristiriidassa liiton tiedotuksen kanssa. Myös yhdistyksissä ja toimitusosastoissa on syytä harkita tiedotuksen keskittämistä 1 – 2 henkilölle, joiden on myös valmistauduttava tehtävänsä huolellisesti. Etukäteen kannattaa valita ja valmentaa sellaisia haastateltavaehdokkaita, jotka pystyvät välittämään kuvan liiton tavoitteista alusta asti linjakkaasti.

Liitto laatii jäsensivuilleen lakon ”käsikirjan” eli kysymys-vastaus-oppaan, jossa annetaan vinkkejä liiton tavoitteiden kannalta tärkeistä näkökulmista.

Tiedotus jäsenille

Liitto tiedottaa neuvottelujen etenemisestä ja lakosta jäsenille liiton verkkosivuilla ja henkilökohtaisilla sähköpostiviesteillä. Kiireellisissä tapauksissa voidaan käyttää myös tekstiviestejä. Yhdistysten ja toimitusosastojen tehtävä on huolehtia, että kaikki lakkoon osallistuvat saavat nämä viestit. Yhteystietolistojen on siis oltava kunnossa.

Yhdistyksille ja toimitusosastoille välitetään tietoa ja materiaalia myös kirjautumista edellyttävillä jäsensivuilla.

LAKON ORGANISAATIO

Lakkoa johtaa SJL:n hallitus, joka nimeää käytännön toimia johtamaan keskuslakkotoimikunnan. Neuvottelukunta keskittyy omaan tehtäväänsä eli neuvotteluun.

Yhdistykset nimeävät omat piirilakkotoimikuntansa, joiden ei välttämättä tarvitse noudattaa yhdistysrajoja. Myös ainakin suuremmat toimitusosastot nimeävät oman lakkotoimikuntansa. Lakkotoimikunnaksi voidaan nimetä esimerkiksi yhdistyksen tai osaston hallitus tai sen jäsenet voidaan valita jollain muulla tarkoituksenmukaisella perusteella.

Viimeistään lakkovaroituksen antamisen jälkeen SJL:n koko organisaatio ja toimisto valjastetaan palvelemaan työtaistelun onnistumista.

KESKUSLAKKOTOIMIKUNNAN TEHTÄVÄT

Keskuslakkotoimikunta tiedottaa lakkorajoista ja huolehtii siitä, että tulkinnat ovat samanlaisia kaikkialla. Lakon alettua ainoastaan keskuslakkotoimikunta voi vahvistaa tulkintoja tai myöntää poikkeuslupia. Olennaisille muutoksille on keskuslakkotoimikunnankin saatava liiton hallituksen hyväksyntä. Keskuslakkotoimikunta voi antaa piirilakkotoimikunnille rajattuja valtuuksia joidenkin lakkorajaongelmien ratkaisuun.

Keskuslakkotoimikunta antaa käytännön ohjeita lakon aloittamiseen ja lakon aikaiseen taisteluhengen ylläpitoon liittyvistä toimista.

Keskuslakkotoimikunta ja sen alaiset jaostot ovat lakon kuluessa koolla päivittäin. Keskuslakkotoimikunta pitää yhteyttä piirilakkotoimikuntiin ja huolehtii yhdessä SJL:n toimiston kanssa käytännön lakkojohdosta.

YHDISTYSTEN JA PIIRILAKKOTOIMIKUNTIEN TEHTÄVÄT

Järjestövalmiuden tila jäsenyhdistyksissä ja toimitusosastoissa ratkaisee työtaistelu-uhan uskottavuuden.

Jäsenyhdistysten rooli jo työtaisteluun valmistautuessa on keskeinen, eikä vähiten asianmukaisen hengen luojana ja ylläpitäjänä. Yhdistyksen valmistautumistoimet tekevät työtaisteluun varautumisesta konkreettista todellisuutta myös paikallisesti työnantajien silmissä.

Yhdistysten on hyvissä ajoin ennen tilanteen kiristymistä syytä hakeutua yhteistyöhön muiden alan työntekijäliittojen paikallisosastojen kanssa. Lehdistön osalta tärkeimpiä ovat kirjatyöntekijöitä, jakajia ja graafisia toimihenkilöitä edustava TEAM (Teollisuusalojen ammattiliitto) sekä osaa toimihenkilöistä edustava Pro. Niiden edustajien kanssa on syytä käsitellä lakkorajoja jo ennen lakkoa ja säännöllisesti lakon aikana.

Piirilakkotoimikunta vastaa yhteyksistä

Lehdistön lakossa yhdistysten piirilakkotoimikunnat vastaavat käytännön lakkotoiminnasta eri paikkakunnilla.

Yhdistyksen hallitus nimeää hyvissä ajoin piirilakkotoimikunnan tai julistautuu sellaiseksi itse, tarvittaessa täydennettynä. Muun muassa konsernikuviot ja maantieteelliset etäisyydet on hyvä ottaa huomioon. Piirilakkotoimikunnat voivat tarvittaessa perustaa jaostoja käytännön toimia hoitamaan. Varsinkin tiedotus vaatii myös paikallista suunnittelua (ks. Tiedotus).

Piirilakkotoimikunnan tärkein tehtävä on yhteydenpito osastojen lakkotoimikuntiin, pääluottamusmiehiin, yhteyshenkilöihin ja yksittäisiin lakkolaisiin.

Yhtä tärkeää on tiedon kulku toiseen suuntaan, yhdistyksistä keskuslakkotoimikunnalle. Jos jotain hälyttävää ilmenee, keskuslakkotoimikunnalle ilmoitetaan heti.

Piirilakkotoimikunnan on varauduttava olemaan tavoitettavissa mahdollisimman hyvin. Tätä varten järjestetään puhelinpäivystys, josta tiedotetaan sekä jäsenille että keskuslakkotoimikunnalle. Lakkotoimikunnan on varauduttava kokoontumaan lyhyellä varoitusajalla. Maantieteellisesti suurella alueella toimivien yhdistysten kannattaa selvittää mahdollisuudet puhelin- tai verkkokokouksiin. Yhdistyksen nettisivut valjastetaan lakkotiedotukseen, esimerkiksi tavallisimpiin kysymyksiin vastaamiseen. Tähän saa apua liitosta.

Lakkotilanteessa huhut ja arvailut lähtevät helposti liikkeelle. Yhdistysten lakkotoimikunnat eivät saa uskoa mihinkään tietoon ennen kuin sen todenperäisyys on varmistettu. Huhujen kumoaminen on toimikuntien tärkeä tehtävä. Keskitetty lakkotiedotus vastaa lakkoa koskeviin yleisiin ja valtakunnallisiin kysymyksiin, joten yhdistyksen lakkotoimikunta voi tarvittaessa ohjata kyselyt sille.

Säännöllinen raportointi

Alusta alkaen kaikki toimikunnan päätökset kirjataan pöytäkirjaan.

Yhdistyksen tai lakkotoimikunnan nimeämä henkilö kirjaa tapahtumat muistiin päivittäin ja toimittaa niistä keskuslakkotoimikunnalle raportin vähintään viikoittain. Säännöllinen raportointi auttaa keskuslakkotoimikuntaa seuraamaan tilanteen kehitystä, vaikka mitään dramaattista ei tapahtuisikaan.

Lakon jälkeen viikkoraportit kootaan lopulliseksi lakkoraportiksi. Raportointi on tärkeää toisaalta lakon onnistumisen arvioimiseksi, toisaalta dokumentiksi mahdollisten riitatapausten myöhempää selvittelyä varten.

Yhteystietojen ja maksutietojen päivittäminen

Liiton toimisto päivittää jäsentensä sähköpostiosoitteet, sekä työ- että yksityiset osoitteet.

Liiton toimisto kerää myös jäsenten kännykkänumerot – sekä työ- että yksityiset numerot. Työkännyköitä ei ehkä voida lakon aikana käyttää.

Viimeistään kun lakkovaroitus on annettu, jäsenen tulee itse päivittää pankkiyhteystietonsa jäsenrekisteriimme. Asiasta tietenkin tiedotetaan mahdollisimman kattavasti.

Jäsenlistojen tarkistus

Jo hyvissä ajoin yhdistys kerää tai päivittää jäsenlistansa yhteistyössä toimitusosastojen kanssa. Liiton jäsenrekisteri lähettää jäsenluettelon tarkistettavaksi. Tässä yhteydessä on syytä selvittää, olisiko esimerkiksi joidenkin opiskelijajäsenten siirryttävä varsinaisiksi jäseniksi. Myös liittoon kuulumattomien kanssa jäsenyys on syytä ottaa puheeksi.

Liiton jäsenrekisteri määrittelee päivän, jota ennen liittyneet ovat oikeutettuja muun muassa lakkoavustuksiin. Uusia lehdistön sopimusallalla työskenteleviä jäseniä ei hyväksytä lakkovaroituksen jättämisen jälkeen.

Taloudellinen varautuminen

Yhdistyksen on varauduttava työtaisteluun myös taloudellisesti. Kuluja aiheutuu tilojen ja laitteiden vuokrista sekä jäsentilaisuuksista. Jos omia voimavaroja ei ole, työtaisteluvuokrista on sovittava SJL:n toimiston kanssa jo ennen työtaistelua. Lisäbudjetteihinkin voidaan joutua turvautumaan.

Kokoontumistilat

Neuvottelutilanteen kiristyessä tai lakon jo alettua yhdistyksen hallituksen ja lakkotoimikunnan pitäisi pystyä kokoontumaan joko säännöllisesti päivittäin tai ainakin lyhyellä varoitusajalla. Vaikka etäkokoustaminen on helppo ja hyvä tapa, on suotavaa, että pidetään myös läsnäkokouksia.

Jäsentilaisuudet

Yksi tärkeimmistä yhdistysten ja piirilakkotoimikuntien tehtävistä on ylläpitää taistelumieltä ja yhteishenkeä järjestämällä tiedotustilaisuuksia. Toimitusosastot kytetään mukaan järjestelyihin.

Lakonaikaisia jäsentilaisuuksia kannattaa suunnitella jo etukäteen. Ensimmäiset tilaisuudet pidetään mahdollisuuksien mukaan heti työtaistelun alettua, jolloin lakkoon ryhtyvät jäsenet voivat kokoontua yhteen poistuttuaan työpaikoiltaan.

TOIMITUSOSASTOJEN LAKKOTOIMIKUNTIEN TEHTÄVÄT

Edellä yhdistysten ja piirilakkotoimikuntien tehtävistä sanottu koskee soveltuvin osin myös suurimpia toimitusosastoja. Jos työtaistelu toteutetaan porrastettuna, suurimmat toimitusosastot voivat olla eturintamassa heti työtaistelun alusta asti.

Toimitusosasto tarkistaa hyvissä ajoin liiton jäsenrekisterin toimittaman osaston jäsenluettelon. Jäsenrekisteri määrittelee päivän, johon asti uusia jäseniä voidaan hyväksyä. Lakkooavustuksia maksetaan vain jäsenille.

Kahden viikon aika työtaisteluvaroituksen jättämisestä työtaistelun alkuun on valmistautumisessa ratkaisevan tärkeä. Toimitusosaston hallitus perustaa viimeistään heti varoituksen jättämisen jälkeen lakkotoimikunnan, joka voi olla esimerkiksi toimitusosaston hallitus mahdollisesti täydennettynä. Mukaan on saatava keskeiset henkilöt. Pääluottamusmiehen ja osaston puheenjohtajan tiivis yhteistyö on välttämätöntä.

Toimitusosaston yleisissä kokouksissa käsitellään neuvottelutilannetta, lakkorajoja ja selvitetään etukäteen, että lakonalaisen työn tekeminen on ehdottomasti kiellettyä myös esimiesasemassa olevilta SJL:n jäseniltä. Etukäteisinformaatiota jaetaan tarvittaessa henkilökohtaisin sähköpostiviestein tai verkossa.

Lakkotoimikunta selvittää, kuka ja miten saa tietoa piiri- ja keskuslakkotoimikunnalta sekä suunnittelee, miten tätä tietoa jaetaan lakon aikana eteenpäin jäsenille. Lakkotoimikunta kerää yhdistykselle jäsenten sähköpostiosoitteet ja kännykkänumerot sekä nimeää yhteyshenkilöt.

Jäsenille suunnatussa tiedotuksessa voidaan käyttää sähköpostilistoja, tekstiviestejä tai puhelinketjuja. Viestintää suunniteltaessa on muistettava, että työnantajan sähköpostia ei ehkä voida käyttää työtaistelun kuluessa. Myös työsuhdekännykät voidaan joutua jättämään työpaikalle.

Ollennaista on, että tieto tavoittaa tarvittaessa jokaisen osaston jäsenen muutaman tunnin kuluessa. Tätä kannattaa testata ennen työtaistelun alkua. Lakkoon ryhtyvien jäsenten on tiedettävä etukäteen, keneltä tai mistä voi saada lisätietoja lakkotilanteesta.

Lakkoon ryhtyminen työpaikalla

Koska lakko ei ala yllättäen, toimitusosasto voi ja sen pitää suunnitella etukäteen työtaistelun aloittaminen. Työtä tehdään lakon alkamiseen asti kaikin puolin normaalisti, kiirehtimättä tai viivyttelämättä.

Lakon alkamista ei saa ennakoida esimerkiksi jättämällä tavanomaisia rutiineja hoitamatta ”kun lehti ei huomenna kuitenkaan ilmesty”. Lakkoon ei varauduta tekemällä etukäteen ylitöinä töitä, jotka normaalisti tulisivat tehtäväksi vasta myöhemmin lakon mahdollisesti jo alettua. Lakkoon ei myöskään varauduta tilaamalla tai ostamalla freelancereilta juttuja, jotka normaalisti tilattaisiin tai ostettaisiin myöhemmin.

Jos lakkorajat määrittelevät, että kaikki työt lopetetaan, kaikki poistuvat lakon alkaessa työpaikalta välittömästi. Työnantajan välineet jätetään työpaikalle ja lakon aikana tarvittavat omat tavarat otetaan mukaan. Työpaikalle ei lakon kestäessä palata.

Pääluottamusmies ja osaston puheenjohtaja tarkistavat, että kaikki lakon piiriin kuuluvat ovat poistuneet työpaikalta ja lähtevät itse viimeisinä. Pääluottamusmies osallistuu siis lailliseen lakkoon aivan samoin kuin muutkin.

Toimitusosaston lakkotoimikunta huolehtii etukäteen, että lakkoon ryhtyvät SJL:n jäsenet voivat saman tien kokoontua yhteen pohtimaan työtaistelutilannetta ja sopimaan jatkotoimista.

Lakon alettua toimitusosaston lakkotoimikunta valvoo lakon toteutumista. On todennäköistä, että lehtiä yritetään saada ilmestymään esimerkiksi verkossa tai normaalia suppeampina paperiversioina. Lakkotoimikunta tarkkailee, minkälaisessa muodossa lakonalaista työtä tehdään ja ketkä sitä tekevät (esimerkiksi esimiehet) ja raportoi tästä piiri- ja keskuslakkotoimikunnalle.

Toimitusosaston kannattaa myös etukäteen varautua työhön palaamiseen. Koska lakko ei kohdistu henkilökohtaisesti kehenkään työnantajan edustajaan, tilanteiden tarpeetonta kärjistämistä pyritään välttämään.

Pääluottamusmiehen on syytä muistaa oma vastuullinen roolinsa lakkoon valmistauduttaessa, lakon aikana ja varsinkin lakon päätyttyä.

JÄSENTEN OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET LAKOSSA

Työsuhde on turvattu

Henkilön työsuhdetta ei työsopimuslain mukaan saa purkaa eikä häntä voi irtisanoa tai lomauttaa lakkoon osallistumisen vuoksi.

Kun työntekijä palaa töihin lakon päätyttyä määräajassa, työsuhteessa saavutetut edut säilyvät ennallaan.

Lakonalainen työ on kielletty – kaikilta

Mikäli järjestöpäätös lakkoon ryhtymisestä tehdään, kaikki Suomen Journalistiliiton jäsenet ovat velvollisia sitä noudattamaan. Tämä koskee myös opiskelijajäseniä, määräaikaisia tai TTT-työntekijöitä, palkattomia harjoittelijoita ja eräin poikkeuksin freelancereita.

Jos jäsenelle on epäselvää, mikä työ on lakonalaista ja mikä ei, tulkintaa on kysyttävä piirilakkotoimikunnalta. Se kysyy tarvittaessa neuvoa keskuslakkotoimikunnalta. Omia tulkintoja ei tehdä, jotta yhtenäinen linja säilyy. Tulkintaa odotellessa työtä ei tehdä.

Lakonalaista työtä tehneet erotetaan liitosta. Erottamispäätöksen tekee liiton hallitus lakon päätyttyä.

Työnantajan tavarat jätetään, omat otetaan mukaan

Työpaikalle ei lakon kuluessa palata minkään syyn varjolla, joten sieltä poistuttaessa mukaan on otettava tarpeelliset henkilökohtaiset tavarat.

Työnantajan välineet – päätteet, kamerat, kännykät, autot – jätetään työpaikalle, jos toisin ei sovita. Lakon aikana ei käytetä hyväksi työsuhde-etuja, kuten työpaikkaruokailua.

Tiedotus- tai edustustilaisuuksiin ei osallistuta.

Palkkaa ei makseta

Lakon ajalta ei makseta palkkaa.

Jos ilta- ja muut lisät maksetaan tavallisesti seuraavan kuukauden palkan yhteydessä, ne maksetaan lakon alettuakin normaalina palkanmaksupäivänä.

Lounaseteleitä ei kerry eikä lakkoon osallistuvalla ei ole oikeutta muihinkaan työnantajan kustantamiin työsuhde-etuihin.

Lomat eivät kerry

Lomapäiviä ei lakon aikana kerry. Jos lakko kestää pitkään, seuraavan vuoden loma voi lyhentyä.

Jos loma on alkanut ennen lakkoa, lakon alkaminen ei keskeytä sitä. Tällöin loman ajalta maksetaan palkkaa. Jos loma päättyy lakon aikana, henkilö siirtyy lomalta lakkoon ja palkanmaksu keskeytyy loman jälkeisenä päivänä. Töihin palataan lakon jälkeen.

Jos lakko alkaa ennen kuin aikaisemmin sovittu loma, työntekijä on lakossa eikä loma ala. Lakon lopettamissopimuksella yleensä sovitaan, miten pitämättä jääneiden lomien kanssa menetellään. Lomapalkan korotus on ansaittu etukäteen ja sen työntekijä joka tapauksessa saa.

Työnantajalla ei ole oikeutta yksipuolisesti siirtää lomaa alkamaan lakon aikana.

Jos loma ja lakko alkavat samana päivänä, henkilö on lomalla, koska loma on alkanut klo 00.00 ja lakko todennäköisesti myöhemmin aamulla.

Sairauslomat ja perhevapaat

Lakko ei vaikuta äitiys- tai isyysvapaan aikaiseen palkkaan tai päivärahaan, jos vapaa on alkanut ennen lakon alkamista.

Jos henkilö on sairauslomalla lakon alkaessa, hänelle maksetaan sairausajan palkkaa niin kauan kuin työkyvyttömyyttä jatkuu. Kun sairausloma päättyy, henkilö liittyy lakkoon.

Jos henkilö sairastuu lakon aikana, sairausajan palkkaa ei makseta, mutta henkilö saa sairausvakuutuspäivärahaa. Jos äitiys- tai isyysvapaa alkaa lakon aikana, henkilö saa päivärahan, mutta ei palkkaa tältä ajalta.

Sairaustapauksissa on ehdottomasti hankittava lääkärintodistus, josta ilmenevät työkyvyttömyyden alku ja päättyminen mahdollisimman tarkasti.

Rästivapaat pidetään loppuun

Jos henkilö on etukäteen sovitulla rästi- tai muilla vapailta lakon alkaessa, vapaa vietetään palkallisena loppuun asti. Vapaan päätyttyä henkilö liittyy lakkoon.

Koulutukseen osallistuminen

Työnantajan määräämille tai kustantamille, työaikana tapahtuville kursseille tai koulutustilaisuuksiin ei osallistuta.

Omaehtoiseen koulutukseen (TAKO) voi osallistua, mikäli työnantaja ei sitä estä.

Työhön osallistumiseen rinnastettava henkilöstökoulutus voi jatkua lakon aikana, jos siihen ei sisälly lakonalaisten töiden tekemistä. Työsopimussuhteessa olevat, esimerkiksi oppisopimusoppilaat ja työharjoittelijat osallistuvat lakkoon, paitsi jos heillä on menossa sellainen koulutusjakso, joka ei käsitä lakonalaista työtä (esimerkiksi luentojakso). Myöskään sellaiset koulutettavat ja harjoittelijat, jotka eivät ole työsuhteessa, eivät saa tehdä lakonalaista työtä. (Ks. Opiskelijajäsenet).

Freelancerit

Kun lakko alkaa, lehdistön freelancerit voivat tehdä aiemmin sovitut työt ja vakiopalstat (esimerkiksi pysyvää uutispalstat) normaalisti myös lakonalaisiin lehtiin. Lakkovaroituksen antamisen jälkeen freelancer ei voi sopia uusista toimeksiannoista, joilla on tarkoitus korvata lakonalaista työtä.

Muuten freelancerit voivat tehdä työtä lakon ulkopuolelle rajatuille välineille normaalisti.

Jos freelancer ei voi lakon takia hankkia toimeentuloaan, hänelle maksetaan lakkoavustusta. Lakkoavustuksen määrittämiseksi freelancerilta voidaan kysyä lisätietoja aiemmasta laskutuksesta ja sovitusta toimeksiannoista. Siksi toimeksiannoista on syytä sopia hyvissä ajoin kirjallisesti tai sähköpostilla.

Opiskelijajäsenet ja harjoittelijat

Liiton opiskelijajäsenet eivät saa tehdä lakonalaista työtä.

Liitto varautuu nopeutettuun jäsenkäsittelyyn. Lakkovaroituksen antamisen ja lakon päättymisen välillä liittoon ei oteta uusia lehdistön sopimusallalla työskenteleviä jäseniä. Poikkeuksen muodostavat ne harjoittelijat, joiden työsuhte tai harjoittelujakso on vasta alkamassa lakon jo alettua. Myös heidät on saatava jäseniksi ja lakon piiriin. Lakkoavustuksia maksetaan vain jäsenille.

Osa-aikatyöntekijät ja -eläkkeet

Osa-aikatyöntekijät osallistuvat lakkoon kuten muutkin työntekijät.

Osa-aikaisuutta tekevien tulee olla yhteydessä työttömyyskassaan jo ennakolta lakonaikaisen päivärahaohjelmansa selvittämiseksi.

Mikäli lakko tai työsulku estää työntöön niin, että yhtäjaksoinen keskeytys työntöössä jatkuu yli kuusi viikkoa, Eläketurvakeskuksen mukaan osa-aikaeläkkeellä olevien eläke lakkautetaan. Mikäli työskentely alkaa uudelleen kuuden kuukauden kuluessa, maksetaan osa-aikaeläkettä entisin perustein.

Lakolla ei ole vaikutusta osa- tai täyden työkyvyttömyyseläkkeen tai kuntoutustuen maksamiseen.

Kertausharjoitukset

Kertausharjoitukseen osallistuvalla on oikeus työehtosopimuksen mukaisiin palkkaetuihin myös lakkopäivien ajalta. Varusmiespalveluksesta tai kertausharjoituksesta kotiutettavan tulee ilmoittautua työpaikalla ennen lakkoon liittymistään.

Työttömyysturva

Jos työttömyys on alkanut ennen lakkoa, ei lakko vaikuta työttömyyspäivärahan maksamiseen. Jos lomautusilmoitus on annettu ennen lakkovaroitusta ja lomautus alkaa ennen lakon alkamista, ei lakko vaikuta työttömyyspäivärahan maksamiseen.

Ennen lakon alkamista soviteltua työttömyyspäivärahaa saavilla, jotka kuuluvat lakon piiriin, ei ole oikeutta työttömyyspäivärahaan, vaan heille maksetaan lakkoavustusta.

Lisätiedot: Avoin työttömyyskassa, puhelin 020 690 455

Työmatkat ja työskentely ulkomailla

Lakonalaisen työn tekeminen on kiellettyä myös työmatkoilla, niin koti- kuin ulkomailla. Lakkorajoissa määritellään, mikä on lakonalaista työtä. Lakon ulkopuolista työtä jatketaan normaalisti.

Ennen lakon alkamista työmatkalle lähtenyt jäsen pyrkii tekemään matkansa loppuun, kuten oli suunniteltu, ja on heti palattuaan lakon piirissä. Lakon alettua matkalta ei lähetetä juttuja tai kuvia. Työnantaja voi määrätä toimittajan keskeyttämään välittömästi työmatkan, mutta muun muassa paluuliput kotimaahan työnantajan on kustannettava. Uusille työmatkoille ei lähdetä lakon aikana.

Lakkorajat vaikuttavat ulkomailla työskentelevän kirjeenvaihtajan työhön. Jos koko väline on lakossa, sen palveluksessa oleva kirjeenvaihtaja on myös lakossa. Hän jää asemapaikalleen, mutta ei hoida työtehtäviä. Jos freelancer-kirjeenvaihtajalla on sopimus välineiden kanssa, joista osa on lakon ulkopuolella, hän jatkaa työtään lakon ulkopuolisille välineille normaalisti.

Työnteosta muille välineille

Lakossa oleva työsuhteinen saa jatkaa vakiintunutta sivutyötä lakon ulkopuoliselle välineelle, mutta uutta sivutyötä ei saa aloittaa.

Jos uusia välineitä perustetaan lakon takia, työnteko niihin on kielletty.

LAKKOAVUSTUKSET

SJL on vuosien varrella kerännyt omaisuutta työtaistelurahastoon, jotta sillä on tarvittaessa mahdollisuudet panna toimeen pitkään työtaistelu ilman, että jäsenet joutuvat ylipääsemättömiin taloudellisiin vaikeuksiin.

Lakkoavustukset alkavat juosta heti lakon ensimmäistä päivästä alkaen. Avustukset maksetaan jäsenten pankkitileille jälkikäteen kahden viikon välein toiselta viikolta alkaen. Lista lakkoavustukseen oikeutetuista perustuu toimitusosaston ja yhdistyksen tarkistamaan jäsenluetteloon.

Edellytyksenä lakkoavustuksen saamiselle on, että jäsen on liittynyt liittoon viimeistään ennen lakkovaroituksen antamista tai muuta ilmoitettua päivämäärää ja että lakosta aiheutuu todellisia tulonmenetyksiä. Tulkinnat lakkoavustukseen oikeutetuista tekee keskuslakkotoimikunta.

Avustuksen suuruudesta päättää SJL:n hallitus. Tämä päätös tehdään taktisista syistä vasta aivan lakon kynnyksellä.

Lakkoavustus on saajalleen verotettavaa tuloa siltä osin kuin se ylittää verohallituksen määrittelemän rajan.

Freelancereille ja osa-aikaisesti työskenteleville (TTT-läisille jne.) maksetaan lakkoavustuksia suhteessa siihen, miten paljon he ovat tehneet töitä asianomaiselle yritykselle. Tämä selvitetään jäsenen aiemman työhistorian perusteella tapaus kerrallaan yhteistyössä toimitusosaston kanssa.

Niiltä liiton jäseniltä, jotka eivät ole lakossa, voidaan periä ylimääräistä jäsenmaksua, jos valtuusto niin päättää.

Työsulussa lakkoavustukset maksetaan kuten lakossakin. Vaikka työsulkuun voivat joutua myös liittoon kuulumattomat, he eivät kuulu maksatuksen piiriin.

LAKKOVAHDIT

Lakkovahtien tarve harkitaan paikkakunta- ja yritysکوhtaisesti. Pääsääntö on, että mitä keskeisemmällä paikalla toimitus sijaitsee, sitä enemmän imagohyötyä lakkovahdeista on. Lakkovahdit tarvitaan ainakin suurimmissa toimitusosastoissa.

Piirilakkotoimikunta huolehtii yhdessä toimitusosastojen kanssa lakkovahtien ja heidän huoltajiensa ohjeistamisesta ja vahtivuorojen laadinnasta.

Lakkovahdit aloittavat työnsä heti lakon alettua aiemmin laaditun vuorojärjestelmän mukaisesti. Vahtivuorot määritellään muutamaksi päiväksi etukäteen. Vahtiin asetetaan mieluummin kaksi henkilöä kerrallaan. Lakkovahtien avuksi nimitetään huoltajia, jotka kiertävät eri lakkovahtien luona tarkistamassa, että kaikki on kunnossa. He toimittavat lakkovahdeille ruokaa ja juomaa ja kaikkea muuta, mitä nämä tarvitsevat.

Lakkovahti seisoo työpaikan edustalla, ei kuitenkaan työnantajan alueella, vaan portin ulkopuolella, toimituksen ovella tai vastaavassa paikassa. Hänellä on liiton toimittama tunnus. Lakkovahti voi jakaa tiedotusmateriaalia. Mukana voi olla myös julisteita ja muuta asiallista rekvisiittaa. Koska lakkovahdin ensisijainen merkitys on olla esillä näkyvästi, kannattaa pyrkiä mahdollisimman näyttävään esiintymiseen.

Lakkovahti pitää päiväkirjaa valvontapisteen tapahtumista. Hänellä on mukanaan kännykkä ja tieto mistä pääluottamusmiehen ja yhdistyksen lakkotoimikunnan tavoittaa. Lakkovahti selvittää jokaiselta toimitukseen menijältä kuka tämä on ja mille asialle tämä toimitukseen aikoo. Jos on aihetta epäillä, että henkilö on menossa tekemään lakonalaista työtä, lakkovahti ei ryhdy estämään sisään menoa, vaan ilmoittaa asiasta heti pääluottamusmiehelle ja piirilakkotoimikunnalle.

Lakko ei kohdistu henkilökohtaisesti keneenkään työnantajaan tai työnantajan edustajaan. Ristiriidassa ovat asiat, eivät henkilöt. Siksi lakkovahdit esiintyvät asiallisesti ja rauhallisesti. Provokaatioista tiedotetaan pääluottamusmiehelle, mutta niihin ei ryhdytä oma-aloitteisesti vastaamaan.

LAKON LOPETTAMINEN

Edellä on käsitelty sitä, miten neuvottelutulos tavallisissa neuvotteluissa hyväksytään SJL:n järjestökäsittelyssä uudeksi työehtosopimukseksi. Periaatteessa menettely on aivan sama, jos neuvottelutulokseen päädytään lakon jälkeen tai valtakunnansovittelijan sovitteluesityksen pohjalta.

Tuloksen tai sovitteluesityksen synnyttyä hallitus käsittelee sen ja esittelee valtuustolle joko hyväksyttäväksi tai hylättäväksi. Lopullinen päätösvalta on valtuustolla.

Lakko päättyy lopettamissopimuksella

Tavallisesti työtaistelun päättämisen viime vaiheet sujuvat nopeasti. Siksi on erittäin tärkeää, että tieto lakon loppumisesta onnistutaan välittämään jäsenille mahdollisimman nopeasti, mielellään muutaman tunnin aikana. Tästä keskeinen vastuu on piirilakkotoimikunnilla.

Työtaistelun päättämiseen liittyy aina lopettamissopimus, jolla sovitaan esimerkiksi lakon aikana avoimeksi jääneistä kysymyksistä, tulkinnoista ja muista ehdoista. Siinä myös sovitaan, koska työhön palaavien on viimeistään ilmoitettava töihin. Liiton hallitus antaa lakon lopettamisesta yksityiskohtaiset ohjeet, jotka julkaistaan muun muassa liiton verkkosivuilla.

Työhön palataan työvuorolistan mukaisesti ja normaalisti. Mitään ei ryhdytä kiireesti paikkailemaan tai yritetä jälkikäteen tehdä jotain tekemättä jäänyttä.

Jos paluun esteenä on sairaus tai joku muu perusteltu syy, palaamatta jääneen on otettava yhteyttä työnantajaan tai toimitettava esimerkiksi lääkärintodistus palaamisajan kuluessa.

Päälouottamusmiehen on ehdottomasti oltava työpaikalla lakon päätyttyä.

Vaikka tunteet saattavat lakon päätyttyä olla kiihkeitä, kaikkea provokaatiota tai syytelyä on vältettävä. Mahdolliset riidat saatetaan päälouottamusmiehen kautta tavanomaisen neuvottelujärjestyksen mukaisesti ratkaistavaksi.

Työilmapiiri ei lakon jälkeen välttämättä ole kovin hyvässä kunnossa työpaikalla. Yhdistysten ja toimitusosastojen kannattaakin seuraavien kuukausien toiminnassaan keskittyä työilmapiirikysymyksiin, tarvittaessa vaikka työnohjausta apuna käyttäen.

LAKON JÄLKEEN

Vaikka lakko loppuu, piirilakkotoimikunnalla tai yhdistyksen hallituksella on vielä paljon tehtävää. Lakon tai raskaan neuvottelemallakin päättyneen tes-kierroksen jälkihoito voi kestää kuukausia.

Tes-kierros päättyy aina jonkin asteiseen pettymykseen, koska kaikkia tavoitteita ei koskaan lakollakaan saada läpi. Pettymyksen tunteeseen ei ole syytä jäädä kieriskelemään. Sopimuksen hyvät puolet on uskallettava nostaa reilusti näkyviin, koska ainakaan työnantajapuoli ei sitä meidän puolestamme tee. Lakon jälkeen vaatimattomuudesta voi olla jopa haittaa.

Vaikka väsymys voi jo painaa, vielä olisi jaksettava pitää muutama jäsenilaisuus kiitokseksi työtaisteluun osallistuneille. Ensimmäinen tilaisuus pidetään nopeasti, parin päivän kuluessa lakon päättymisestä. Siinä selitetään tarkoin sopimuksen sisältöä ja sitä, mitä se itse kunkin osalta tarkoittaa. Tilaisuus voi olla vapaamuotoinen, vuodenajan mukaan esimerkiksi saunailta. Myös liiton luottamus- tai toimihenkilöitä kannattaa kutsua mukaan tällaisiin tilaisuuksiin, jos omat voimat eivät riitä sopimuksen selostamiseen.

Lakkoon osallistuneiden jäsenten muutakin palkitsemista kannattaa harkita. Sopivia tilanteita julkisen tunnustuksen antamiseen ovat toimitusosastojen ja yhdistysten yleiset kokoukset tai vaikkapa kesäjuhlat.

Kun lakko on ohi, piirilakkotoimikunta pitää lopettamiskokouksensa. Tilavaraukset peruutetaan ja muut sopimukset (laitevuokrat ja muut sitoumukset) puretaan. Piirilakkotoimikunta tarkistaa, että tarpeelliset päätökset tai esitykset muun muassa lakonalaisen työn tekemiseen liittyen on käsitelty.

Lopuksi tarkistetaan, että lakonaikaiset pöytäkirjat ja muut paperit ovat kunnossa ja tallessa. Liittoon toimitetaan lakkoraportti eli viikkoraporttien yhdistelmä. Sitä tarvitaan seuraavan työtaistelun suunnittelussa.

Suomen Journalistiliitto
PL 252, 00531 HELSINKI
puh. (09) 612 2330

www.journalistiliitto.fi

Yhdistyksen piirilakkotoimikunta:
Päivystyspuhelin:
Puheenjohtaja:
Sihteeri:
Jäsenet:

Toimitusosaston lakkotoimikunta
Päivystyspuhelin:
Osaston puheenjohtaja
Päälouottamus mies
Jäsenet